

Płk / gen. bryg. dr med. Stefan HUBICKI (1877 - 1955)

Komendant Wojskowej Szkoły Sanitarnej w latach 1922 - 1925

Komendant Oficerskiej Szkoły Sanitarnej w latach 1926 - 1928

Komendant Szkoły Podchorążych Sanitarnych w latach 1928 - 1929

Gen. bryg. dr med. Bronisław JAKESCH (1866 - 1935)

Komendant Oficerskiej Szkoły Sanitarnej w 1925 r.

Gen. bryg. dr med. Franciszek ZWIERZCHOWSKI (1873 - 1949)

Komendant Oficerskiej Szkoły Sanitarnej w latach 1925 - 1926

Płk / gen. bryg. dr med. Zygmunt GILEWICZ (1880 - 1960)

Komendant Szkoły Podchorążych Sanitarnych CWSan. w latach 1929 - 1931

Płk dr med. Władysław OSMÓLSKI (1883 - 1935)

Komendant Szkoły Podchorążych Sanitarnych CWSan. w latach 1931 - 1933

Płk dr med. Ksawery MASZADRO (1887 -1970)

Komendant Szkoły Podchorążych Sanitarnych CWSan. w latach 1933 - 1939



Płk dr med. Władysław Leon Piotr OSMÓLSKI

"Charakter broni przyznany sanitariatowi w armiach polskiej, amerykańskiej, angielskiej i włoskiej, nie tylko odpowiada godności jego roli, ale co dla organizatorów i ustawodawców armii jest ważniejsze, on jedynie zapowiada wojsku dobrą służbę zdrowia." (9)

Urodził się 28 czerwca 1883 r. w Warszawie. Tam też w 1902 roku w Gimnazjum Klasycznym zdał maturę. Dyplom ukończenia fakultetu lekarskiego uzyskał na Uniwersytecie w Dorpacie w 1907 r. Dyplom ten nostryfikował na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w 1922 r. uzyskując tytuł doktora wszech nauk lekarskich.

Posiadał także specjalizacje lekarskie z higieny, wychowania fizycznego i okulistyki. Władzał biegle językiem francuskim, niemieckim i rosyjskim.

Służbę wojskową rozpoczął 3.08. 1914 r. w armii rosyjskiej, najpierw jako młodszy, a później jako starszy lekarz pułku w 24 DP. Zdezerterował z niej 2.08. 1915 r. pod Łomżą. W latach 1916 - 1918 był naczelnym lekarzem Okręgu Warszawskiego Polskiej Organizacji Wojskowej. W dniu 11 listopada 1918 r. wstępuje do Legii Akademickiej (36pp) i zostaje wyznaczony lekarzem pułku. Wojnę polsko - rosyjską 1919 - 1920 r. kończy na stanowisku szefa sanitarnego 2 Armii. Po demobilizacji z dniem 30 maja 1921r. zostaje szefem wydziału wychowania fizycznego Oddziału III Sztabu Generalnego. Za działalność niepodległościową i udział w wojnie 1920 r. był czterokrotnie odznaczony: Krzyżem Walecznych, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi.

W okresie od 1924 do 1926 roku jest dowódcą batalionu szkolnego Oficerskiej Szkoły Sanitarnej w Warszawie. W latach 1927 - 1930 był komendantem Centralnej Wojskowej Szkoły Gimnastyki i Sportu w Poznaniu. W 1930 r. zostaje mianowany pułkownikiem, a następnie dyrektorem Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie.

W okresie od 18.10. 1931 r. do 15.02. 1933 r. był komendantem Szkoły Podchorążych Sanitarnych w Centrum Wyszkożenia Sanitarnego. W tym czasie prowadził także wykłady z wychowania fizycznego na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Prace opublikowane w tym okresie dotyczyły przede wszystkim problematyki medycyny sportowej i wychowania fizycznego. Do nich należały między innymi takie prace jak: "Biologiczne wytłumaczenie popędów sportowych" (praca przedstawiona na Międzynarodowym Kongresie Rekreacyjnym w Los Angeles w 1932 r.), "Wychowanie fizyczne w armii" (praca - referat wygłoszony na II Konferencji Międzynarodowego Biura Medycyny Wojskowej w Liege w 1932 r "O studiach specjalizujących lekarzy sportowych", "Wychowanie fizyczne", "O wychowawczym znaczeniu zabawy", "Psychofizjologia rozwoju sprawności ruchowej".

Wcześniej opublikowane prace naukowe obejmowały szerszą płaszczyznę zainteresowań medycznych, a także dotyczących problematyki wychowania fizycznego. Należałoby przypomnieć takie prace jak: "Przyczynki do anatomii patologicznej moru" (1911 r.), "Operowanie woreczka żółtego ropiejącego"(1922 r.),

"Wpływ nauk lekarskich na doktrynę wychowania fizycznego", "Rola sportu w wychowaniu etycznym", "Zaniebane drogi wychowawcze" (1928 r.), "Zdrowie, opieka społeczna, wychowanie fizyczne i sport", "Higiena sportu", "Budowa terenów i urządzeń sportowych" (1928 r.).

W ostatnim okresie przed śmiercią, od lutego 1933 r. do kwietnia 1935 r., pełnił funkcję szefa służby zdrowia OK VII Poznań. Zmarł 6.04. 1935 roku w Poznaniu. (10)

(9) W. Osmólski, *Stanowisko służbowe lekarza w wojsku francuskim, Lekarz Wojskowy, 1921, t. II, z. 38, s. 1216; Cz. Marmura, op. cit., s. 49.*

(10) CAW, *Akta personalne, sygn., 2000. Cz. Marmura, op. cit. s. 223 224.*

Gen. bryg. dr med. Bronisław JAKESCH

Urodził się 29 listopada 1866 roku. Do 1918 roku pełnił służbę wojskową jako lekarz w armii austro - węgierskiej. Od 31.10.1918 r. w Wojsku Polskim w stopniu podpułkownika. W 1923 roku zweryfikowany w stopniu pułkownika ze starszeństwem. Od 1.06.1919 r. pełnił służbę na stanowisku inspektora zakładów sanitarnych w Wojskowym Instytucie Sanitarnym w Warszawie. Z dniem 1 lipca 1923 roku został awansowany do stopnia generała brygady, a 7 lutego 1924 roku objął obowiązki szefa Wojskowego Instytutu Sanitarnego.

Z chwilą powołania Oficerskiej Szkoły Sanitarnej - wynikłego z połączenia Wojskowej Szkoły Sanitarnej z Wojskowym Instytutem Sanitarnym oraz ze Szpitalem Okręgowym (Ujazdowskim) - objął w 1925 roku obowiązki komendanta. 28 lutego 1926 roku przeniesiony został w stan spoczynku z tytularnym prawem do stopnia generała dywizji. *Zmarł 5.08.1935 roku w Krakowie.*³

Gen. bryg. dr med. Franciszek ZWIERZCHOWSKI

Urodził się 15 kwietnia 1873 roku. Dyplom lekarza otrzymał w 1896 r. Do 1918 roku pełnił służbę wojskową w armii rosyjskiej. Od października 1918 r. w Wojsku Polskim w stopniu pułkownika. Z dniem 17.01.1920 r. powierzono mu pełnienie obowiązków szefa Departamentu Sanitarnego Ministerstwa Spraw Wojskowych. Do 24 stycznia 1924 roku był szefem Departamentu VIII San. MSWojsk. W 1923 roku awansowany do stopnia generała brygady ze starszeństwem od 1.06.1919 r. W okresie od 24.01.1924 r. do 31.12.1924 r. był I zastępcą Szefa Administracji Armii.

Od końca 1925 r. do września 1926 roku był komendantem Oficerskiej Szkoły Sanitarnej. Z dniem 30.06.1927 roku zostaje przeniesiony w stan spoczynku. Po II wojnie światowej związał się z akademicką Łodzią, gdzie był pierwszym kierownikiem Katedry Stomatologii Zachowawczej i pierwszym kierownikiem Oddziału Stomatologicznego na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Łódzkiego. *Zmarł 23.12.1949 roku w Łodzi.*⁴

Chociaż obaj wymienieni wyżej komendanci byli życzliwymi dla roli i funkcji Szkoły oraz do samej istoty kształcenia przyszłych lekarzy wojskowych, to ich stosunkowo krótki pobyt na stanowisku, nie wywarł na wychowankach i uczelni większego wpływu.

³ A. Felchner, *Korpus Oficerów Służby Zdrowia Wojska Polskiego (1922 - 1945)*, *Biuletyn WAM*, 1996/1997, T. XXXIX / XL, z. 1-4, s.123.

⁴ *Tamże oraz notatki biograficzne od prof. A. Felchnera*



Plk dr med. Zygmunt GILEWICZ

*"My tu na naszych stanowiskach mamy prawo być dumni, że Szkoła daje na usługi armii oficerów pierwszej swej promocji, spełniając tym samym wobec armii i społeczeństwa po raz pierwszy zadanie, dla którego została do życia powołana. Niech to poczucie dumy narodowej i wielkiej radości z osiągniętego celu istnienia Szkoły rozpromieni Wam dzień dzisiejszy i doda bodźca do pracy dnia powszedniego w najbliższej przyszłości."*⁵

Urodził się 16 kwietnia 1880 roku w Januszówce na Wołyniu. Gimnazjum klasyczne ukończył (matura) w 1900 r. w Żytomierzu. W latach 1900 - 1907 odbył studia medyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Kijowskiego.

Do wybuchu I wojny światowej pracował w klinikach uniwersyteckich. W oparciu o badania prowadzone w Katedrze Patologii Ogólnej Uniwersytetu Kijowskiego uzyskał w roku 1912 stopień doktora wszech nauk lekarskich. Dyplom ten nostryfikował w 1924 roku na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. Do wojska rosyjskiego został powołany 28.08.1914 r. i pełnił w nim służbę jako oficer lekarz do 28.08.1917 r. W okresie od 28.08.1917 r. do 1918 roku pełnił służbę w 1 Korpusie Strzelców Polskich. Od 1.12.1920 r. był zastępcą komendanta Okręgowego Szpitala Mokotowskiego w Warszawie. W 1925 roku był komendantem 8 Okręgowego Szpitala Wojskowego, a następnie szefem sanitarnym DOK VIII Toruń. W tym okresie założył Towarzystwo Naukowe Lekarzy Wojskowych, które w późniejszym okresie przekształciło się w Toruńskie Towarzystwo Lekarskie. Ponadto w latach 1923 - 1927 był prezesem Wojskowego Klubu Sportowego "Gryf" w Toruniu. Z dniem 22.10.1929 r. powierzono mu pełnienie obowiązków komendanta Szkoły Podchorążych Sanitarnych. W okresie od 8.04.1930 do 13.10.1931 r. był etatowym komendantem tej szkoły, a następnie wyznaczono go (13.10.1931r.) na dyrektora Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego. Funkcję tę sprawował do chwili przeniesienia go w 1938 roku do rezerwy.⁶

Do wybuchu II wojny światowej prowadził na tej uczelni, przemianowanej już na AWF, wykłady z teorii wychowania fizycznego. We wrześniu 1939 roku zgłosił swoją dyspozycyjność do ZG PCK, który mu powierzył funkcję szefa sanitarnego swoich placówek na terenie stolicy. Za swoje męstwo i poświęcenie w obronie Warszawy otrzymał Krzyż Walecznych. W okresie okupacji pełnił obowiązki dyrektora szpitala PCK leczący żołnierzy podziemia. Ponadto w latach 1943 - 1944 organizował tajne studia wychowania fizycznego oraz opracowywał dla Delegatury Rządu na Kraj memoriały dotyczące organizacji służby zdrowia, higieny, opieki społecznej oraz wychowania fizycznego w przyszłej, wyzwolonej Polsce. Podczas Powstania Warszawskiego był lekarzem na Starówce. Za tę działalność nagrodzono go Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami.⁷

Po wojnie wrócił do działalności w tworzącej się dziedzinie nauki: wychowania fizycznego. Zorganizował Państwową Radę Wychowania Fizycznego i Przeprosobienia Wojskowego oraz kierował jej pracami jako przewodniczący. Był współautorem idei przywrócenia do życia Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. W lipcu 1947 roku uchwałą Prezydium KRN został awansowany do stopnia generała brygady. Nominację na profesora nadzwyczajnego teorii wychowania fizycznego otrzymał w kwietniu 1948 r., jednocześnie powierzono mu funkcję dziekana, którą w Akademii Wychowania Fizycznego sprawował przez wiele lat. Od 1956 roku był prorektorem ds. nauki, a od 1959 rektorem AWF.

Zakres prac prof. Zygmunta Gilewicza w okresie powojennym był bardzo szeroki. Obok stanowisk i funkcji dydaktyczno - naukowych w AWF i w Instytucie Naukowym Kultury Fizycznej, pełnił od 1950 r. funkcję członka Głównego Urzędu WF, a od 1953 r. członka Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Był autorem kilkudziesięciu prac naukowych z zakresu teorii wychowania fizycznego; m.in. "Teorii wychowania fizycznego" (1954). *Zmarł 15 września 1960 r. w Warszawie.*⁸

⁵ Jest to fragment przemówienia plk. Gilewicza na uroczystości święta Szkoły oraz pierwszej promocji oficerskiej wychowanków w dniu 17 XI 1929 r. cyt. za B. Markowski, Podchorążowie z Ujazdowa. Wspomnienia Szkoły Podchorążych Sanitarnych 1922 - 1939, Londyn 1972, s. 87.

⁶ CAW, Akta personalne, sygn. 1665, 8742, 9325;

⁷ C. Sadowski, Pamiętnik doktora "Skiby", Warszawa 1990, s. 144-145;

⁸ Encyklopedia Powszechna PWN, Warszawa 1974, t. 2, s. 59.



Plk dr med. Władysław Leon Piotr OSMÓLSKI

*"Charakter broni przyznany sanitariatowi w armiach polskiej, amerykańskiej, angielskiej i włoskiej, nie tylko odpowiada godności jego roli, ale co dla organizatorów i ustawodawców armii jest ważniejsze, on jedynie zapowiada wojsku dobrą służbę zdrowia."*⁹

Urodził się 28 czerwca 1883 r. w Warszawie. Tam też w 1902 roku w Gimnazjum Klasycznym zdał maturę. Dyplom ukończenia fakultetu lekarskiego uzyskał na Uniwersytecie w Dorpacie w 1907 r. Dyplom ten nostryfikował na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w 1922 r., uzyskując tytuł doktora wszech nauk lekarskich.

Posiadał także specjalizacje lekarskie z higieny, wychowania fizycznego i okulistyki. Władał biegle językiem francuskim, niemieckim i rosyjskim.

Służbę wojskową rozpoczął 3.08.1914 r. w armii rosyjskiej, najpierw jako młodszy, a później jako starszy lekarz pułku w 24 DP. Zdezerterował z niej 2.08.1915 r. pod Łomżą. W latach 1916 - 1918 był naczelnym lekarzem Okręgu Warszawskiego Polskiej Organizacji Wojskowej. W dniu 11 listopada 1918 r. wstępuje do Legii Akademickiej (36pp) i zostaje lekarzem pułku. Wojnę polsko - rosyjską 1919 - 1920 r. kończy na stanowisku szefa sanitarnego 2 Armii. Po demobilizacji z dniem 30 maja 1921 r. zostaje szefem wydziału wychowania fizycznego Oddziału III Sztabu Generalnego. Za działalność niepodległościową i udział w wojnie 1920 r. został odznaczony: Krzyżem Walecznych, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi.

W okresie od 1924 do 1926 roku był dowódcą batalionu szkolnego Oficerskiej Szkoły Sanitarnej w Warszawie, a w latach 1927 - 1930 komendantem Centralnej Wojskowej Szkoły Gimnastyki i Sportu w Poznaniu. Z kolei w 1930 r. zostaje mianowany pułkownikiem, a następnie dyrektorem Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie.

W okresie od 18.10.1931 r. do 15.02.1933 r. był komendantem Szkoły Podchorążych Sanitarnych w Centrum Wyszakowania Sanitarnego. W tym czasie prowadził także wykłady z wychowania fizycznego na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. Prace opublikowane w tym okresie dotyczyły przede wszystkim problematyki medycyny sportowej i wychowania fizycznego. Do nich należały między innymi takie prace jak: "Biologiczne wytłumaczenie popędów sportowych" (praca przedstawiona na Międzynarodowym Kongresie Rekreacyjnym w Los Angeles w 1932 r.), "Wychowanie fizyczne w armii" (praca - referat wygłoszony na II Konferencji Międzynarodowego Biura Medycyny Wojskowej w Liege w 1932 r.), "O studiach specjalizujących lekarzy sportowych", "Wychowanie fizyczne", "O wychowawczym znaczeniu zabawy", "Psychofizjologia rozwoju sprawności ruchowej".

Wcześniej opublikowane prace naukowe obejmowały szerszą płaszczyznę zainteresowań medycznych, a także dotyczących problematyki wychowania fizycznego. Należałoby przypomnieć takie prace jak: "Przyczynnik do anatomii patologicznej moru" (1911 r.), "Operowanie woreczka żółtego ropiejącego" (1922 r.), "Wpływ nauk lekarskich na doktrynę wychowania fizycznego", "Rola sportu w wychowaniu etycznym", "Zaniebane drogi wychowawcze" (1928 r.), "Zdrowie, opieka społeczna, wychowanie fizyczne i sport", "Higiena sportu", "Budowa terenów i urządzeń sportowych" (1928 r.).

W ostatnim okresie przed śmiercią, od lutego 1933 r. do kwietnia 1935 r., pełnił funkcję szefa służby zdrowia OK VII Poznań. Zmarł 6.04. 1935 roku w Poznaniu.¹⁰

⁹ W. Osmólski, *Stanowisko służbowe lekarza w wojsku francuskim, Lekarz Wojskowy, 1921, t. II, z. 38, s. 1216; Cz. Marmura, op. cit., s. 49.*

¹⁰ CAW, *Akta personalne, sygn., 2000. Cz. Marmura, op. cit. s. 223 - 224.*



Płk dr med. Ksawery MASZADRO

*"Doświadczenia, zdobyte podczas ostatnich wojen, nakładają na wojskową służbę zdrowia obowiązek należytego przygotowania personelu do tej roli, jaką ma służba zdrowia spełnić podczas pokoju i jaką ma odegrać na wypadek przyszłej wojny."*¹¹

Urodził się 5 lutego 1887r. w Ratoszynie woj. lubelskie. Szkołę średnią ukończył w Krakowie uzyskując w 1907 r. maturę. Studia lekarskie ukończył w 1914 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Dyplom doktora wszech nauk lekarskich otrzymał 22.06.1915 r. Władał biegle językiem rosyjskim i francuskim. W dniu 2.08.1914 roku wstąpił do Legionów Polskich. Od 9.10.1914 r. do 25.07.1917 r. był naczelnym lekarzem 1 pułku ułanów L P. Od 28.07.1917 r. internowany w Benjaminowie. 5.11.1918 r. rozpoczął służbę w Wojsku Polskim w stopniu kapitana jako lekarz 7 pułku ułanów, z którym to oddziałem wyruszył na wojnę polsko - rosyjską 1919 - 1920. Po zakończeniu działań wojennych zweryfikowano go w stopniu podpułkownika ze starszeństwem od dn. 1.06.1919 r., a następnie wyznaczono na komendanta Szpitala Rejonowego w Siedlcach DOK IX Brześć n / Bugiem.

W okresie od 19.10.1925 r. do 19.12.1925 r. odbywał dwumiesięczny kurs doszkalania oficerów sztabowych przy Oficerskiej Szkole Sanitarnej, który ukończył z wynikiem bardzo dobrym.

Pełnił kolejno funkcję komendanta Szpitala Wojskowego w Modlinie, a następnie 5 Szpitala Okręgowego w Krakowie. Awans na stopień pułkownika otrzymał 1 stycznia 1930 r.

W latach 1930 - 1933 był Szefem Sanitarnym VII DOK Poznań. Z dniem 13.02.1933 r. objął obowiązki komendanta Szkoły Podchorążych Sanitarnych CWSan., które pełnił do wybuchu II wojny Światowej.¹²

Zgodnie z przydziałem mobilizacyjnym wojnę rozpoczął na stanowisku szefa służby zdrowia Naczelnego Wodza, któremu podporządkowane były pod względem merytorycznym jednostki tej służby w wojskach operacyjnych.¹³ Po zakończeniu działań sztabu Naczelnego Wodza w wojnie obronnej 1939 roku, przedostał się wraz z innymi do Francji, gdzie w organizowanym Wojsku Polskim objął w 1940 roku stanowisko komendanta Centrum Wyszkożenia Sanitarnego w Combourg. Po zakończeniu działań we Francji i ewakuacji do Szkocji w latach 1940 - 1941 jest komendantem Szpitala Wojennego nr 2 (Dupplin Castle, Perthshire, Szkocja).¹⁴

Po wojnie pozostał w Anglii, pracując do czasu przejścia na emeryturę jako ogólnie - praktykujący lekarz. Aktywnie uczestniczył w życiu społecznym i kulturalnym polskiej emigracji, zwłaszcza w środowisku Klubu Szkoły Podchorążych Sanitarnych.¹⁵ Zmarł w Londynie 14 kwietnia 1959 r.

Autor: płk w rez. dr n. hum. Czesław MARMURA

¹¹ K. Maszadro, *Wychowanie i wyszkolenie lekarza wojskowego*, "Lekarz Wojskowy", 1934, t. XIV, z. 3, s. 109. Patrz szerzej Cz. Marmura, *Medycyna na myśl wojskowa ...*, s. 90 i następne.

¹² CAW, *Akta personalne*, sygn. 5940, 6058; Cz. Marmura, *op. cit.*, s. 223.

¹³ T. Böhm, *Z dziejów naczelnych władz wojskowych II Rzeczypospolitej. Organizacja i kompetencja Ministerstwa Spraw Wojskowych w latach 1918 - 1939*, Warszawa 1994, s. 245.

¹⁴ K. Nowak, *Pięćdziesiąt lat Związku Lekarzy Polskich na obczyźnie 1944 - 1994*, Londyn 1994, s.137

¹⁵ B. Markowski, *Podchorążowie z Ujazdowa...*, s. 380.